

BYGGNADS
VÅRDS
FÖRENINGEN

2024-09-25

Till Mark- och miljödomstolen

Adresseras till:
kommunstyrelsen@stockholm.se

samt för kännedom:
Länsstyrelsen. E-post: stockholm@lansstyrelsen.se
Riksantikvarieämbetet. E-post: registrator@raa.se

Överklagande

Beslut som överklagas

Kommunfullmäktiges i Stockholm kommun beslut 2024-09-02 att anta förslag till detaljplan för Konsthallen 15 m.fl. i stadsdelen Djurgården. Dnr: Dp 2018-00710.

Klagande

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, är en oberoende icke vinstdrivande ideell förening med cirka 6000 medlemmar. Föreningen verkar för att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård och sunt byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv och värna detta som en resurs i stadsutvecklingen samt att främja en god stadsmiljö och god kvalitet i övrigt i nutida stadsplanering. SBF har avgivit yttranden över förslaget till detaljplan för Konsthallen 15 m.fl. vid samrådet och vid båda granskningsskedena (yttranden daterade 2021-05-03, 2022-03-16 resp. 2024-02-08).

Talerätt

SBF uppfyller kriterierna för en klagoberättigad miljöorganisation enligt miljöbalken, MB 16 kap 13 §. SBF hänvisar till att Högsta domstolen, HD, 2020-07-09 (mål nr Ö 6554-19) fastställt en dom i Mark- och miljööverdomstolen som anger att 42 § förvaltningslagen ges en tolkning som innebär att miljöorganisationer med uppgift att tillvarata kulturmiljöintressen, och som uppfyller kriterierna i MB 16 kap, 13 §, har klagorätt i fråga om beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan, om beslutet aktualiserar hänsynstaganden som mer tydligt är relaterade till kulturmiljön. När det gäller detaljplaner är det således klarlagt av HD att miljöorganisationer som uppfyller villkoren enligt miljöbalken har talerätt i ärenden som rör kulturmiljön.

Yrkande

- att kommunfullmäktiges i Stockholm beslut att anta förslag till detaljplan för Konsthallen 15 m.fl. upphävs.
- att ärendet remitteras till Riksantikvarieämbetet för bedömning av projektets effekter för kultur- och naturmiljön som underlag för mark- och miljödomstolens bedömning av påverkan på riksintresset Kungliga nationalstadsparken.

Motivering/sammanfattning

- Planförslaget ingår i riksintresset *Kungliga nationalstadsparken*. Förslaget skulle medföra betydande negativ påverkan på det historiska landskapets kultur- och naturvärden. SBF bedömer att förslaget medför skada och därmed strider mot lagen för nationalstadspark, MB 4 kap 7 §, och mot intentionerna enligt propositionen för lagen.
- Planförslaget ingår i riksintresset för *Stockholms innerstad och Djurgården [AB 115]*. Förslagets påverkan på riksintresset kan inte anses bagatellartad. Om planförslaget genomförs bedömer SBF därför att det kommer att medföra påtaglig skada på riksintresset och därmed strida mot MB 3 kap 6 §,
- Eftersom ett genomförande av planförslaget påverkar stadsbilden negativt och bedöms leda till förvanskning av kulturmiljön bedömer SBF att förslaget även strider mot plan- och bygglagen, PBL, 2 kap 6 § samt 8 kap 13 §.

Utveckling av grunderna

Planförslaget strider mot riksintresset Kungliga nationalstadsparken

Planområdet ingår i riksintresset Kungliga nationalstadsparken (MB 4 kap 7 §). Planförslaget innebär bland annat att Hasselbacken kompletteras med två nya byggnader för hotell och kulturändamål i två resp. tre våningar med en sammanlagd yta ovan mark på 1738 kvm och under mark på 841 kvm.

Djurgårdsmarken har sedan senmedeltiden varit kunglig mark och utgör grunden för Nationalstadsparken. För att få ett långsiktigt skydd och garantera att detta unika och sparsamt exploaterade område mitt i staden består för framtiden utsågs området Ulriksdal-Haga-Djurgården-Brunnsviken till världens första nationalstadspark år 1995. SBF hänvisar till några av lagstiftarens intentioner enligt propositionen inför lagändringen och kommenterar planförslaget utifrån dessa intentioner:

Propositionen:

... åtgärder får vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets kultur- och naturvärden i övrigt skadas (s. 33).

Kommentar:

Hasselbacken är blåklassad av Stadsmuseet, d.v.s. har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde. Redan på 1700-talet anlades här ett "skänkeri". Huvudbyggnaden, uppförd på 1920-talet i stram klassicistisk stil, efter det att den äldre byggnaden brunnit ner, är förlagd på höjden och hela fasaden exponeras mot Djurgårdsvägen genom grönriddån. På 1990-talet byggdes en väl anpassad tillbyggnad för hotell. De föreslagna nya iögonenfallande två byggnaderna skulle skymma huvudbyggnaden i flera synvinklar och skulle, med en från huvudbyggnaden kraftigt avvikande arkitektur, komma att bli mycket påtagliga i det gröna stråket mot Djurgårdsvägen. Hasselbackens huvudbyggnad skulle delvis förlora sin dominans i stadsbilden. Den föreslagna nya bebyggelsen medför därmed intrång i parklandskap och naturmiljö och skadar det

historiska landskapets kultur- och naturvärden (det historiska landskapet definierat bland annat av UNESCO).

Propositionen:

Möjligheterna till [ny] bebyggelse är mycket begränsade (s. 25).

Nya byggnader och anläggningar som inte behövs för att befintliga verksamheter skall kunna fungera bör därför i princip inte medges (s. 43).

Kommentar:

Den föreslagna nya bebyggelsen är dominerande och innebär en omfattande nybyggnad. Det kan starkt ifrågasättas om nybyggnaden är nödvändig för att den redan idag sedan länge etablerade omfattande verksamheten ska kunna fortsätta att bedrivas. Det stora tillskottet av hotellrum torde i princip handla om en ny verksamhet, vilket inte lagen medger. Nya eller kraftigt utökade verksamheter medför också störningar i Djurgårdens kulturmiljöer genom ökad trafik.

Propositionen:

Med skada i den nu aktuella bestämmelsen avses negativ påverkan av någon betydelse för de angivna värdena (s. 49-50).

Kommentar:

Som anförts skulle den föreslagna nya bebyggelsen medföra intrång i parklandskap och naturmiljö och skada det historiska landskapets kultur- och naturvärden samt innebära en omfattande nybyggnad som i princip bör ses som en ny verksamhet. SBF bedömer av dessa skäl att förslaget medför skada genom en betydande negativ påverkan och därmed strider mot lagen för nationalstadspark.

SBF konstaterar vidare att eftersom planförslaget bedöms medföra skada på kulturhistoriska värden uppfylls inte inriktningen i den fördjupade *Översiktsplan för Nationalstadsparken* (Stockholmsdelen) antagen av kommunfullmäktige 2009. Där anges att de bebyggda områdena inom parken kan förändras och kompletteras under förutsättning att förändringarna inte medför skada på kulturvärden. Vidare anges att inriktningen för Evenemangsparken, där planområdet ingår, är att den grundläggande karaktären och särskilda kulturhistoriska värden i byggnader, parker och miljöer ska bevaras.

Planförslaget strider mot riksintresset för kulturmiljövården för innerstaden

Planområdet ligger inom riksintresse för kulturmiljövården *Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]* (MB 3 kap 6 §). För planområdet är främst två av uttrycken för riksintresset relevanta:

- Djurgårdens bebyggelse och rekreationslandskap, med rötter i 1600-talets kungliga jaktpark
- Nöjeslivets, samvarons och rekreationslivets byggnader och miljöer (Skansen, Gröna Lund, restauranger, världshus m.m.)

Ett genomförande av planförslaget skulle innebära en stor påverkan på det historiska bebyggelse- och rekreationslandskapet med anor sedan 1600-talet. Man kan också ifrågasätta om ett storhotell hör hemma bland angivna byggnader för nöjesliv, samvaro och rekreation.

SBF hänvisar till Naturvårdsverkets och Riksantikvarieämbetets tolkningar av begreppet påtaglig skada. Dessa myndigheters uttalanden bör tolkas så att all påverkan, som inte kan anses bagatellartad, innebär risk för påtaglig skada samt att syftet med lagstiftningen är att skydda riksintressena mot alla sådana åtgärder som medför irreversibel skada på riksintresset.

Vidare bör lagen tolkas så att det är inte bara de kulturhistoriska värdena i sig, exempelvis bevarade byggnader, utan platsens hela innehåll som vittnesbörd om ett historiskt skeende som ska skyddas.

Eftersom planförslagets påverkan måste anses mer än bagatellartad, att åtgärden är irreversibel samt försvårar den historiska förståelsen bedömer SBF att planförslaget skulle medföra påtaglig skada på riksintresset.

Planförslaget strider mot plan- och bygglagen

SBF bedömer att de förslagna nya byggnaderna för Hasselbacken brister i anpassning till stadsbilden och natur- och kulturvärden på platsen, skymmer Hasselbackens huvudbyggnad i vyerna från Djurgårdsvägen och förvanskar kulturmiljön. Förslaget strider därmed mot PBL 2 kap 6 § samt 8 kap 13 §.

Avslutande kommentar med begäran om remiss till Riksantikvarieämbetet

Syftet med instiftandet av Kungliga nationalstadsparken var att bevara detta unika historiska landskap, med dess höga kultur-, natur- och rekreationsvärden, som hotades av stora exploateringar. Lagskyddet är starkt formulerat och innebär att skada inte får förekomma. Nationalstadsparken inrättades just för att skydda området från ytterligare negativ påverkan från den expanderande storstadsregionen. Nationalstadsparken har dock, trots detta starka lagskydd, kommit att dra till sig hugade investerare som vill utnyttja de attraktiva lägena för investeringar utan hänsyn till lagens intentioner.

Nationalstadsparken är vidsträckt, dess storlek innebär både ett värde och ett hot. Varje litet ingrepp har kanske inte så stor effekt, men som prejudikat och som ett av många ingrepp bidrar det till fragmentisering och avgörande skada på parkens centrala värden. Detta insåg lagstiftaren som i propositionen särskilt framhöll det nödvändiga i att undvika ackumulerad skada, något som negligerats i flera vägledande domar. Den ackumulerade effekten av tillkommande negativ påverkan medför att den sammantagna negativa effekten på parken ökar. För närvarande pågår ett tiotal projekt varav Gröna Lund och Stallmästargården avgjorts, båda med tillstyrkan av planerna.

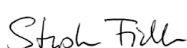
Det råder således ett starkt hot mot Nationalstadsparkens värden. Därför krävs det kraftfulla åtgärder för att vända den hotande utvecklingen. Det är nödvändigt att insikten ökar hos beslutsfattare och tillsynsmyndigheter om vikten av att värna parkens höga värden. Det är hög tid att följa lagen och de nationella målen om att värna kulturhistoriska och historiska värden i handling och se till att Nationalstadsparkens unika värden består för kommande generationer.

Mot denna bakgrund yrkar SBF att mark- och miljödomstolen remitterar detta ärende till Riksantikvarieämbetet för bedömning av projektets effekter för kultur- och naturmiljön som underlag för mark- och miljödomstolens bedömning av påverkan på riksintresset Kungliga nationalstadsparken.

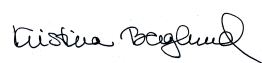
För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Ulrika Lindh
Ordförande

Stephan Fickler
Verksamhetsledare

Kristina Berglund
Adjungerad styrelseledamot